

Especials > THERE ARE NO MORE TICKETS TO THE FUNERAL

La línia de programes Especials acull propostes d'artistes i comissaris relacionats d'una manera o altra amb la programació del Museu i la Col·lecció MACBA. **THERE ARE NO MORE TICKETS TO THE FUNERAL** és un projecte realitzat gràcies a la beca d'investigació de la Sala d'Art Jove de Barcelona, en col·laboració amb el MACBA de la comissària i artista Marta Echaves. En aquest, Marta pren com a punt de partida alguns dels artistes i documents exposats a la sala "Els bells vençuts" de l'exposició *Gelatina Dura. Històries escamotejades dels 80*, comissariada per Teresa Grandas.

Continguts del PDF:

01. Sumari
02. Detall dels continguts
03. Escaleta del programa
04. Algunes notes entorn a **THERE ARE NO MORE TICKETS TO THE FUNERAL**
05. Crèdits
06. Agraïments
07. Llicència

Investigació, entrevistes i guió: Marta Echaves. **Muntatge:** Roc Jiménez de Cisneros. **Música a càrrec de** Yessi Perse.

Veus, en ordre d'aparició: Marta Echaves, Clàudia Faus, Clàudia Sánchez, Germán Labrador, Jesús Bravo, Alicia Escobio, Josep M. Escorsa, Carmen Puerta i María Martín.

Marta Echaves (1990) va estudiar Filosofia i es va especialitzar al PEI (Programa d'Estudis Independents) del MACBA sota la direcció de Paul Preciado. Entre el comissariat, la recerca i la performance, la seva pràctica aborda les relacions entre la cronopolítica, les simptomatologies del règim neolliberal i els arxius dissidents. Els seus projectes han estat presentats en institucions com ara MACBA, Conde Duque, CentroCentro, MNCARS, i ha exposat a la Casa Encendida, Sala d'Art Jove, Can Felipa, Festival Loop, o Espacio Espositivo, entre d'altres. Coordina juntament amb Tania Pardo el curs *Comisariando el Presente (LCE)* i és col·laboradora de l'editorial Caja Negra. Actualment forma part del projecte de recerca *Working Dead*, amb María Ruido i Antonio Gómez Villar, encarregat per la Virreina Centre de la Imatge.

THERE ARE NO MORE TICKETS TO THE FUNERAL

01. Sumari

THERE ARE NO MORE TICKETS TO THE FUNERAL és un projecte de Marta Echaves que pren com a punt de partida alguns dels artistes i documents exposats a la sala "Els bells vençuts" de l'exposició *Gelatina Dura. Històries escamotejades dels 80*, comissariada per Teresa Grandas. L'heroïna i l'aparició de la SIDA es presenten al programa com a contrarrelats del context postdictatorial, articulats en conversa amb diferents testimonis de l'època i mitjançant l'activació de documents d'arxius domèstics sovint inèdits. Aquests relats personals s'entrellacen amb la història familiar de l'autora, traçant un viatge pel silenci i el dol d'una època, i un homenatge a aquells que no van sobreviure.

02. Detall de continguts

- "Carta a mi madre" és un text que vaig produir per a la xerrada-performance *Nos querían muertos*, que vaig fer al costat de Paula Cueto, dins del seminari internacional *Els vuitanta a contrapèl*, el desembre de 2016 al MACBA.

- *H. Guió* escrit per Hel·lena Cámara Rica l'any 1992. "Aquesta és una història basada totalment en la realitat. Tret d'algunes circumstàncies i anècdotes afegides o canvis de temps en interès de la pròpia història, la majoria de fets que s'hi relaten, i especialment l'esdeveniment el 23F/81 van passar realment. (...) Aquesta és una història en la qual es qüestionen, entre moltes altres coses, la llibertat de l'individu, romandre fidel a un mateix a qualsevol preu, la hipocresia del nostre actual sistema social, i no a través de la veu dels intel·lectuals, pensadors o professionals, sinó la d'aquells que més la sofreixen en les seves pròpies carns, de les seves víctimes més directes". Gràcies a Canti Casanovas per facilitar-me aquest material i donar-me permís perquè formés part d'aquest podcast.

- Conversa amb Jesús Bravo i Alejandro Simón. Tots tres cuidem l'Arxiu d'Emilio Carmona, que va ser company de vida del Jesús durant més de 20 anys. L'arxiu està format per fotografies, dibuixos i collages realitzats entre la dècada dels 70 i els 90, i malgrat que l'Emilio mai va ser un artista professional, aquests documents ens permeten qüestionar la historiografia de l'art d'aquella època i alliberar subjectivitats que no han tingut cabuda als relats oficials del context postdictatorial.

- Fragment d'un diàleg amb Germán Labrador Méndez, autor de *Culpables por la literatura. Imaginación política y contracultura en la transición española*, i una de les referències fonamentals d'aquesta recerca.

- Fragment de *Memòries del curs 1992/1993* d'Adrià Trescents, escriptor, religiós dels germans de Lasalle i educador de carrer, que va treballar al Raval des de finals de la dècada dels 70 fins a ja entrats els 2000.

- Fragments de les *Memòries dels cursos 86/87, 87/88, 88/89, 89/90, 90/91* d'Adrià Trescents. Lectura de l'apartat on l'Adrià enumera els amics del Barri Xinès morts per la droga i la SIDA de cada any. Agraeixo a Laia Manresa l'accés a aquestes memòries, un document fonamental per tal d'entendre la història del Barri Xinès i els seus habitants.

- Fragment del diari de Pepe Sales durant la seva estada a l'hospital per una cura de desintoxicació l'any 1983. Extret del llibre *Sense Re, sense remei* del mateix Pepe, publicat en per Labreu Ediciones. Gràcies a Joan Sales i Lulú Martorell per parlar amb mi i compartir records de la vida de Pepe Sales.

[Jesús Ruiz Real en un passatge de Madrid algun any de la dècada dels 70.
Arxiu d'Emilio Carmona]

- Conversa amb Carmen Puerta, doctora del Centro de Atención al Drogodependiente de San Blas, a Madrid.

- Conversa amb la meva mare, gravada el gener de 2018.

---

03. Escaleta del programa

00:00 Carta a la meva mare

03:45 Introducció

04:32 Guió H

12:21 Germán Labrador Méndez: heroïna i mística

21:06 Conversa amb Jesús Bravo, l'heroïna i Sant Sebastià

28:52 Germán Labrador Méndez: l'heroïna como metàfora de la transició

28:52 Fragment de les memòries d'Adrià Trescent

31:33 Conversa amb Carmen Puerta

33:48 Fragment del diari de Pepe Sales

43:10 Conversa amb la meva mare

46:42 "Llistat de morts", fragment de les memòries d'Adrià Trescent

---

04. Algunes notes entorn a THERE ARE NO MORE TICKETS TO THE FUNERAL

Tell all my friends I was fighting, too,
But to all the cowards and voyeurs:

There are no more tickets to the funeral
There are no more tickets to the funeral.
Were you a witness?

Diamanda Galas/Plague Mas

No vull anomenar-la Transició

La primera estratègia consistirà en anomenar d'una altra manera. L'imaginari transicional i els seus relats estan fortament marcats per un enfrontament entre els seus defensors i detractors en el qual no m'interessa participar. Que una categoria com ara "Règim del 78" pugui ser fins i tot debatuda en un mitjà com ara *El País* és un símptoma clar de l'esquerda d'un paradigma, que és fonamental esquivar si el que volem és anar més enllà dels camins que fins ara se'ns havien permès per entendre les herències de les quals, inevitablement, hem de fer-nos càrrec.

M'inclino més aviat per utilitzar la noció de postdictadura per a pensar les primeres dècades de l'Espanya que es va haver d'inventar després de la mort de Franco. Postdictadura assenyala la violència, mentre que Transició l'esquiva; postdictadura subratlla d'on venim, mentre que Transició ho omet; postdictadura es fa càrrec de la necessitat del dol, mentre que Transició posa l'èmfasi en la necessitat de transitar. No vull no celebrar l'arribada de la democràcia a l'Estat Espanyol, però necessito assumir que la mort és la condició de possibilitat de la seva existència.

Quan Foucault va visitar Madrid l'any 1975 va quedar fascinat per la forma superior de feixisme que va desenvolupar el tardofranquisme, a la vegada que propiciava la trobada i la fricció de dues regulacions somatopolítiques que històricament correspondrien a dos períodes diferents: el tanatopoder i les seves formes de gestió de la mort pròpies de règims sobirans i teocràtics (en aquest cas la dictadura nacional-catòlica) amb altres formes de gestió de la vida pròpies del capitalisme lliberal (l'anomenat desenvolupisme tecnocràtic dels quadres de l'Opus Dei i la terciarització de la nostra economia). Tenint en compte aquesta observació, i el continuisme que caracteritza una realitat significada com a postdictatorial, com es reorganitzarien aquestes formes de gestió de la vida i de la mort un cop mort el dictador?

Arxius menors i fantasmes

La precarietat investigativa no només està caracteritzada per les condicions materials de recerca, sinó també pels materials, documents o testimonis amb els quals dialoguem. Aquesta és doncs una recerca menor, perquè els protagonistes i els documents amb els quals treballa també són “menors”. Menors perquè no són protagonistes ni exemplaritzants, aliens a l'escala de l'esdeveniment, i vertebrats a través dels anecdotaris més que per les grans fites de l'època. Com assenyalava Germán Labrador, “aquesta documentació menor, precària, dispersa, té la capacitat de captar la seva època d'una manera molt més intensa, els seus matisos i contradiccions. Aquests materials no van ser pensats per a justificar un ordre, per a legitimar un govern, sinó per a construir de manera urgent una vida millor. No neixen de la voluntat de durar i conservar-se, sinó del desig de cremar i d'il·luminar. Per això són testimonis més fidels de les llums d'un temps.”

La possibilitat d'heretar arxius fragmentats, de trobar-nos amb rastres de formes de vida que ens interpel·len i que al mateix temps tiben el relat d'una època, obre un espai liminal on convivim els vius i els morts. Aquesta tensió posa en evidència la necessitat parer atenció als punts cecs de les històries oficials per tal de seguir relatant-nos, i alliberar les subjectivitats que no van encaixar en el relat que va fer una època. Aquest deute implica sentir la tasca de l'historiador com una mena de conversa amb els fantasmes, que ens permet fer-nos càrrec d'una dimensió afectiva de la història, l'efecte de la qual ens convoca com a comunitat. El problema és que de vegades és difícil fer-se càrrec de determinades subjectivitats i experiències extremadament marginalitzades, perquè, qui voldria identificar-se amb una genealogia junkie?

L'heroïna com a cronotop per a pensar la postdictadura a l'Estat Espanyol

Quan una mira d'enfrontar-se a la història de la nostra postdictadura des de les formes de vida que la van configurar, acumulant anècdotes d'allò que considerem els seus “personatges menors”, com la meua àvia, o el teu cosí gran, o la veïna de l'antiga casa dels teus pares, l'heroïna apareix una vegada i una altra com a condensador de les ànsies de llibertat i del buit del desencantament. És en aquest sentit que l'heroïna, i la posterior aparició de la SIDA com a malaltia lligada amb esdevenir junkie de la joventut transicional, ens serveix com a vehicle per a relatar el que va passar durant aquells anys. Funciona com a cronotop perquè determina un temps (l'anomenada postdictadura) i un espai (en aquest cas el territori i el cos nacional), i subratlla la condició necropolítica del marc historiogràfic al qual ens enfrontem. Ningú mai no ha donat la xifra exacta, però es calcula que almenys 30.000 joves van morir com a conseqüència de les pràctiques lligades al seu consum. És una xifra inquietant, que xoca quan es compara amb la grandària del silenci que ha envoltat totes aquestes morts. Podria jurar que totes i tots els que van sobreviure tenien almenys un amic, o potser una germana, o un amant, o un veí que... I si durant la postdictadura totes vam haver de bregar amb la malaltia i la mort d'algú que estimàvem, per què aquesta emoció i aquest dol no formen part de la nostra història? Què passa si, per exemple, el record que tenim del 23-F no és tant la imatge televisiva de l'intent de cop d'estat, sinó més aviat el de les llargues hores d'espera en un hospital? I potser, no ens reconeixem en el record d'haver deixat de costat algú per por del contagi, o en els dies que passem en una habitació acompanyant un amic que estava passant el mono? On caben aquestes imatges, i per què paga la pena invocar-les de nou avui? Què hauria estat de nosaltres si aquests 30.000 joves seguissin vius avui?

La SIDA, com a símptoma i falla del paradigma neoliberal, ofereix noves coordenades de gestió política i de producció de subjectivitat. Com comenten Equipo Re al seu article *Ficciones globales, luchas locales (o distribución de tres documentos de un contra-archivo del sida en construcción)* l'aparició de la SIDA evidencia l'incompliment de les promeses d'igualtat democràtica i suposa un replegament en la certesa de la llibertat, en reassignar nous límits a tot un sector de la població. Segons Paul Preciado, aquesta síndrome recobreix un conjunt de figures subalternes que s'escapaven de la clínica del s. XIX, inventant un nou subjecte transversal que es definiria com una amenaça per a la salut del cos nacional en la reorganització d'un règim disciplinari cap a un de biopolític. En quin sentit és fonamental que pensem la casuística de la nostra democràcia a la llum d'aquestes anàlisis, assumint que una de les seves condicions de possibilitat és la seva capacitat per a expulsar de l'estatus de ciutadania

determinats subjectes i les seves experiències? Posant entre parèntesi la hipòtesi conspirativa (és l'Estat qui introdueix l'heroïna per a enverinar la nostra joventut més radical) proposo, i per això l'èmfasi en la categoria postdictatorial, que pensem la incapacitat que va demostrar l'Estat, i la pròpia ciutadania, a l'hora d'entendre i fer front a una epidèmia d'aquestes característiques. M'inclino a pensar que no es va matar sinó que es va deixar morir, perquè el franquisme sociològic seguia operant en un context on les formes en les quals la violència s'estava gestionant també van mutar, i perquè les promeses de justícia i benestar democràtic eren massa valuoses per a unes classes mitges que van preferir el consens a prendre una posició radical sobre aquest tema.

Al mateix temps, l'aparició de la SIDA també suposa l'aparició de noves maneres d'agenciament i de praxis micropolítiques a l'interior d'aquestes crisis socials provocades per l'hegemonia neoliberal. En un context com el nostre, on la negociació transicional que va tenir lloc als despatxos i al parlament havia monopolitzat el significat del polític, altres formes de politització, més lligades al quotidià o l'acció artística, que s'escapaven de les lògiques de la militància partidista, van ser marginalitzades i menyscabades. Tot i que és cert que en els darrers anys la forta onada de crítica a la historiografia del règim del 78 ha posat en circulació un altre tipus d'arxius i d'experiències, aquelles més lligades a l'allau de la SIDA i l'heroïna, en general, segueixen sense ser incorporades des d'aquest prisma a la genealogia dels nostres moviments socials. És fonamental entendre el procés de privatització del malestar que la lògica neoliberal i el silenci postdictatorial imposen, i parar atenció a l'impacte que la gestió d'aquesta crisi va tenir en l'afectivitat i les realitats personals dels afectats. Experiències de resistència que es caracteritzen per obrir un espai abans inexistent de solidaritat i de suport mutu, tot demostrant el caràcter radical d'accions tan senzilles com la posada en comú de vivències íntimes. Aquest "espai comú afectiu", que converteix crisi i dol individuals en conflictes públics, és en si mateix una precondició de l'emergència política col·lectiva. També m'interessen especialment les produccions simbòliques que aquestes col·lectivitats van generar, per a repensar les relacions entre l'estètica i la política i de quina manera determinades pràctiques podrien dialogar amb una historiografia política de l'art durant aquest període. La representació i les seves crítiques són una qüestió fonamental dins de la problemàtica de l'heroïna i la SIDA, ja que tots dos fenòmens van estar caracteritzats per la seva hipervisibilització a través de l'aparell de verificació televisual i de les campanyes de sensibilització oficials. Davant d'aquestes lògiques de representació unidireccional de subjectivitats alienes, alarmistes i criminalitzadores, aquests moviments posen en funcionament maneres col·laboratives d'(auto)representació i contrarrepresentació en les quals la forma ja era part de la lluita en la qual s'inscriuen. Aquesta producció d'artefactes, imatges i esdeveniments, tenia com a finalitat la transformació de la subjectivitat col·lectiva en un sentit d'emancipació, de vegades fins i tot mitjançant un art sense obres, o un art que simula ser una altra cosa o que és, de fet, una altra cosa a més d'art.

[1 juegodemanosmag.com/german-labrador-mendez-los-jovenes-de-la-transicion-no-son-la-emanacion-de-ningun-poder-son-un-poder-que-emanan/](http://juegodemanosmag.com/german-labrador-mendez-los-jovenes-de-la-transicion-no-son-la-emanacion-de-ningun-poder-son-un-poder-que-emanan/)

04. Crèdits

Recerca, entrevistes i guió: Marta Echaves. Muntatge: Roc Jiménez de Cisneros. THERE ARE NO MORE TICKETS TO THE FUNERAL és un projecte de Marta Echaves realitzat gràcies a la beca d'investigació de la Sala d'Art Jove de Barcelona, en col·laboració amb el MACBA.

Totes les transicions musicals formen part del remix "Plague Mass ReVamp" de Yessi Perse, versió demo de la reinterpretació amb veu sintètica Vocaloid de la peça "There Are No More Tickets to the Funeral" de Diamanda Galás publicada al disc *Plague Mass*.

Veus en ordre d'aparició: Marta Echaves, Clàudia Faus, Clàudia Sánchez, Germán Labrador, Jesús Bravo, Alicia Escobio, Josep M. Escorsa, Carmen Puerta i María Martín.

---

05. Agraïments

Agraeixo tota l'ajuda i consells de Gerard Volta, i l'acompanyament i paciència de Teresa Grandas. Així com a totes les veus i les persones que gràcies al seu temps han fet possible aquesta recerca.

---

06. Llicència

2018. Tots els drets reservats. © dels temes dels artistes i/o dels segells discogràfics.

Ràdio Web MACBA és un projecte de recerca i divulgació sense ànim de lucre. S'han fet totes les gestions per identificar els propietaris dels drets d'autor. Qualsevol error o omisió accidental, que haurà de ser notificat per escrit a RWM, serà corregit en la mesura possible.